

Informatiebulletin Nationaal Park Oosterschelde augustus 2002, nummer 6

Bron: Informatiebulletin Nationaal Park Oosterschelde

Voor activiteiten overzicht kijk op www.npoosterschelde.nl

Oosterscheldekering

Oosterschelde: voorlichting en educatie

Dat de Oosterschelde sinds een aantal maanden officieel een Nationaal Park geheten mag worden is prachtig. De aanwijzing is een erkenning van het belang van het gebied voor mens en natuur. Het vormt het papieren fundament - de spelregels - voor een verdergaande ontwikkeling en bescherming. Maar het is daarmee ook niet meer dan dat. Immers, het zijn niet "de Wijze Heren in Den Haag", die de praktijk van alledag bepalen, maar de vele gebruikers van het gebied: recreanten, vissers, lokale bewoners, vogelaars, ondernemers. Zij waarderen het gebied vanwege de rust, ruimte, stilte en weidsheid. Daarnaast is het gebied voor velen een belangrijke bron van inkomsten. Hoe dan ook, allen maken gebruik van het water, de dijken, de inlagen, de slikken en schorren. Zij maken de Oosterschelde tot Nationaal Park. Zij zijn de dagelijkse spelers op het veld.

Om goed te kunnen spelen, dienen de spelers wel op de hoogte te zijn van de spelregels. Da's één ding. Veel belangrijker is echter, dat zij begrip hebben voor het hoe en waarom van die regels. Dat zij zich in de beslissingen van scheids- en grensrechters kunnen vinden. Soms vragen die om een nadere toelichting. We willen immers niet, dat er ook maar iemand buitenspel staat. Laat staan, dat er rode kaarten vallen.

De Oosterschelde is van iedereen, toch?

Om duidelijk te maken waarom bepaalde spelregels gehanteerd worden is kennis een eerste vereiste. Kennis van de waarde van de Oosterschelde en de maatregelen, die de bescherming en het behoud ervan dienen. Kennis kan echter alleen overgebracht worden wanneer het aansluit bij innerlijke drijfveren, wanneer snaren geraakt worden, wanneer die kennis leidt tot een verinnerlijking. Voorlichting en educatie spelen daarbij een zeer belangrijke rol. Voorlichting, die de kennis aanlevert en als het ware hapklaar maakt. Educatie, die met die kennis een positieve houding en begrip kweekt.

Rond en op de Oosterschelde wordt volop aan voorlichting en educatie 'gedaan' en daarnaast staat er ook nog 'es heel wat op stapel. Daarbij gaat het om veldwerk met schoolkinderen, infomappen voor recreatieondernemers, een cursus voor aanstaande natuurgidsen, de uitgave van brochures, artikelen in de lokale pers, een reizende tentoonstelling, een bezoekerscentrum, enzovoort en etcetera. Allemaal activiteiten bedoeld ook voor u, bewoner van het Oosterscheldegebied. Want u mag best trots zijn op dat toch wel heel bijzondere gebied, dat Oosterschelde heet. Trots op het grootste Nationale Park van Nederland. Trots op een gebied, waar jaarlijks tienduizenden van heinde en ver naar toekomen. Een park, waar niet alleen genoten, maar ook gewerkt wordt. Een park waar je bovendien gratis "in" kunt!

Info- map recreatie- ondernemers

Het Nationaal Park Oosterschelde (NPO) heeft voor alle recreatie- en horecaondernemingen rond de Oosterschelde een informatiemop over het NPO ontwikkeld. Recreatie- en horecaondernemers ontvangen immers het gehele jaar door gasten van het NPO. En als gastheer zou elke ondernemer over voldoende informatie over het NPO moeten beschikken om die te kunnen delen met hun gasten. Vandaar de map, waarin wordt in gegaan op de geschiedenis van de natuur en het landschap met daarmee verbonden het natuurbehoud en de natuurontwikkeling.

Ook de beroepsvisserij komt aan de orde. Kort wordt omschreven hoe de mosselen, oesters, kokkels en zeegroenten hierin hun plaats hebben. Het water, de slikken en de schorren en natuurlijk de dijken hebben hun eigen natuurwaarden. Deze natuurwaarden bepalen mede de mogelijkheden voor natuurgerichte recreatie als wandelen, fietsen, vissen, zwemmen, duiken of paardrijden. Een aantal routes en praktische tips zijn daarom in de map opgenomen.

Tal van organisaties in de regio houden zich bezig met allerlei educatieve activiteiten. Een overzicht van deze organisaties wordt gegeven met openingstijden, adressen en entreprijzen. Voor verdere informatie over deze gratis informatiemap, kunt u contact opnemen met het Nationaal Park Oosterschelde.

IVN Consulentenschap Zeeland

t.a.v. Coördinator Voorlichting en Educatie

Postbus 334, 4460 AS Goes

Tel. 0113 211675, Fax. 0113 250955

E-mail: b.m.a.kuypers@ivn.nl en f.j.meijer@ivn.nl

Recreatie inrichting Zuidkust Schouwen

Tussen de Schelphoek en Zierikzee wordt een deel van het plan Tureluur gerealiseerd. Dit gebied, ook de Zuidkust van Schouwen genoemd, valt binnen de grenzen van het Nationaal Park Oosterschelde. De Zuidkust wordt niet alleen voor natuur ingericht maar ook voor recreatief medegebruik. Door een goede recreatieve inrichting kunnen de bezoekers het gebied beter beleven maar wordt de natuur niet verstoord.

Overblijfselen van twee dampilaren van de Prunje Hoeve

Foto's: Bram Korteknie

In samenwerking met betrokken instanties is in opdracht van de landinrichtingscommissie Schouwen-Oost een plan gemaakt voor de recreatieve inrichting. Het plan is opgedeeld in de volgende structuur: een recreatieve ruggengraat, dijken en wegen, knooppunten en de deelgebieden. Omdat het hier een natuurgebied betreft spreken we van recreatief medegebruik. De natuur is dus leidend voor de recreatieve mogelijkheden. Sommige inrichtingsmaatregelen, zoals vogelkijkschermen kunnen pas worden aangelegd als het gebied zich verder heeft ontwikkeld.

Fiets en wandelmogelijkheden

De basis voor het plan is de Oosterscheldedijk. De dijk en het fietspad langs en over de dijk vormen de ruggengraat van het plan. Fietsend zie je afwisselend het natuurgebied en de Oosterschelde. Vanaf de Oosterscheldedijk zijn er verbindingen naar de overige dijken en wegen in het gebied. Via de wegen die veelal op de dijken liggen kun je van de Oosterschelde dijk richting de polder of Zierikzee fietsen. Het wandelen over de dijken zal met name plaats vinden ten zuidoosten van Zierikzee. Hier worden de wandelmogelijkheden uitgebreid met een wandelpad over of langs de Levensstrijddijk en een extra pad vanaf het wandelpad langs de wijk Poortambacht naar de Levensstrijddijk. Het wandel- en fietspad langs en over de Levensstrijddijk wordt echter alleen aangelegd als de Weldamseweg verwijderd wordt. Hierover is echter nog geen overeenstemming met de betrokken instanties. Ook kan er in het noordelijk deel van de Prune in de zomermaanden gewandeld worden door het gebied. Hier worden geen paden aangelegd maar kun je door het gebied struinen. Omdat er ook veel water is, kun je echter niet overal komen. De rest van het jaar mag je hier echter niet wandelen omdat er dan veel vogels foerageren, rusten en broeden.

Vogelaars

Ook ter hoogte van de inlaagweg gaat het een en ander veranderen. Er zijn plannen om de inlaagweg nabij de vuilstort af te sluiten. Zo kun je toch gebruik maken van de weg om vogels te kijken, maar is er geen doorgaand verkeer meer mogelijk. Deze maatregel voorkomt dat veel verkeer op verschillende plaatsen de N59 op komt en omdat er alleen nog maar bezoekers komen, ligt de snelheid lager. Verder wordt bekeken of er hier een groter deel van het gebied begraasd kan worden door schapen. Er zouden dan geen hekken langs de Inlaagweg komen, maar wel veeroosters bij het begin van de weg komen. Doordat de schapen door het hele gebied lopen, beleef je het gebied dan nog intenser.

Knooppunten

Langs de fiets- en wandelpaden komen op verschillende knooppunten uitzichten rustpunten. Op deze punten is gelegenheid om uit te rusten en wordt op panelen informatie over het gebied verstrekt. Op de verschillende punten heb je elke keer een onder uitzicht; op de Oosterschelde of op een deelgebied waar veel vogels zitten of op de kreken. De informatie die gegeven wordt, is dan ook op elk punt anders. Naast de informatieborden op deze knooppunten, gaan ook de beheerders van het gebied, de Vereniging Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer rondleidingen geven.

Wat is er nu al te zien?

Tot nu toe zijn voor de recreatieve inrichting slechts plannen gemaakt, met uitzondering van het fietspad over de Oosterscheldedijk dat al is uitgevoerd. Toch is er al heel wat te zien! Natuurlijk is de Oosterschelde er en liggen er natuurgebieden langs de dijk waar ook nu al veel bijzondere vogels zitten zoals de Zwarte Ruiter, Lepelaar en de Kleine Zilverreiger. De Prunie is reeds natuurtechnisch ingericht en hier zitten dan ook al heel veel vogels. Er zijn wandel- en fietsmogelijkheden, maar het nu opgestelde plan vergroot deze mogelijkheden. De streek is in juni 2002 op de hoogte gesteld van het plan. Er kwamen verschillende vragen en bedenkingen naar voren die door de landinrichtingscommissie Schouwen-Oost zullen worden beantwoord. Als het plan door de commissie wordt goedgekeurd, wordt het plan per deelgebied verder uitgewerkt voor uitvoering. Om de plannen uit te voeren moeten eerst de gronden worden aangekocht of geruild. Nadat de gronden aangekocht of geruild zijn wordt gestart met de natuurtechnische inrichting. Hierna volgt de recreatieve inrichting. Het zal dus zeker nog enige jaren duren voordat het hele gebied is ingericht. Maar dan is er ook een natuurgebied van nationale allure met vele recreatieve mogelijkheden.

Modeline Buining, Dienst Landelijk Gebied

De vogels van Neeltje Jans

Het zou de titel van een boek kunnen zijn, en wie weet komt dat er ook nog wel eens van. In ieder geval kent het kunstmatige eiland Neeltje Jans sinds haar aanleg een boeiend komen en gaan van soorten en aantallen vogels.

Neeltje Jans ontstond eind jaren '60 van de vorige eeuw. Zand uit de Noordzee werd opgespoten op de westelijke uitloper van de gelijknamige zandplaat. Het eiland zou deel gaan uitmaken van de dichte dam in de Oosterschelde. Die kwam er uiteindelijk niet. Er werd besloten in plaats daarvan een stormvloedkering te bouwen. En dat is maar goed ook, getuige de huidige status van de Oosterschelde als Nationaal Park.

Lust- en rustoord

In de periode 1970-1978 kon op grote delen van Neeltje Jans vrij ongestoord een gesloten vegetatiedek ontstaan. Er broedden toen bescheiden aantallen Zilvermeeuwen en tientallen paren Scholeksters. Naar huidige maatstaven gerekend kwamen er ongelofelijke hoeveelheden Graspiepers en Veldleeuweriken voor. Toen ik in 1979 op het eiland ging werken ging het voor beide soorten om vele, vele tientallen paren. Gele- en Witte Kwikstaart waren met slechts enkele broedparen vertegenwoordigd. Hier en daar broedde ook een paartje Wilde Eend, Strandplevier, Kievit, Stormmeeuw en Kneu. Misschien dat er ook een enkele Bergeend en Holenduif broedde? De opgespoten plaat werd ook vanaf het begin gebruikt als hoogwatervluchtplaats voor de getijdevogels.

Vooraf enige 1000-en Scholeksters en een honderdtal Wulpen en Rosse Grutto's trekken de aandacht.

Bouwactiviteit en verrassingen

In 1979 begon de bouw van de betonnen pijlers voor de stormvloedkering. Opslagplaatsen, een mattenfabriek en andere werkplaatsen slokten een deel van het grasland op. Het aantal Graspiepers en Veldleeuweriken ging omlaag tot hooguit enige tientallen paren. Verrassend was de ontdekking in 1980 van enkele paren Dwergsterns. Deze pioniervogel is kritisch in de keuze van een broedgebied. De kolonie breidde zich jaarlijks uit tot een maximum van zo'n 115 paar in 1984 (in heel ons land

broeden jaarlijks maar 250-450 paar!). Door predatie van ratten, meeuwen en verstoring door recreanten daalde dit aantal echter snel. Nu komen jaarlijks nog enkele tientallen paren tot broeden.

Begin jaren '80 werd op Neeltje Jans een begin gemaakt met het opslaan van geweldige hoeveelheden stortsteen voor de onderwaterdrempel. Enige paren Zwarte Roodstaart namen de depots direct aan als broedplaats. Enkele broedparen Huismus hadden inmiddels de nabijheid van de werkketen betrokken. Een absolute verrassing was de vondst in 1987 van een nest van een Eidereend. Hiermee was Neeltje Jans tot dit jaar de meest zuidelijke broedplaats voor de soort in ons land. Na het gereedkomen van de kering in 1986 en daarop openstelling van de wegverbinding in november 1987 kreeg Neeltje Jans te maken met een groeiende stroom recreanten.

Natuurplan Neeltje Jans

Begin jaren '90 werd meer dan 100 hectare van Neeltje Jans omgevormd tot een natuurontwikkelingsgebied. Kopjesduinen, uitblozingskommen, twee sluffers en een vogeleiland vormen de ingrediënten. Vooral het duingebied werd direct door broedende Zilvermeeuwen en Kleine Mantelmeeuwen bevolkt. Inmiddels waren de duindoornstruwelen aan de zeezijde zover dat er de eerste Fitissen en Winterkoningen tot broeden kwamen. Ditzelfde gold voor de bosjes rond het Topshuis: Heggemus, Winterkoning, Kneu en Merel namen hun intrek. Een aantal jaren werden daar ook zingende Roodmussen en Blauwborsten gehoord.

Vogels kijken op Neeltje Jans

Het bereikbaar worden van Neeltje Jans en de aantrekkelijkheid van het kustlandschap hebben geleid tot een intensivering van het bezoek door natuurliefhebbers en vogelaars. Daardoor is de laatste jaren een veel completer beeld ontstaan van doortrekkende en pleisterende soorten. Ieder jaar worden nu zeldzaamheden gezien zoals Grauwe Fitis, Sperwergasmus, Kleine Vliegenvanger, Kleine Alk, en ook meerdere broedparen Rouwkwikstaart. Neeltje Jans staat letterlijk op de kaart en geniet nationale bekendheid.

Ga daarom zelf ook eens een kijkje nemen in dit gebied op de grens van Oosterschelde en Voordelta. U kunt er fantastisch wandelen door het duin via een uitgezette wandelroute. Deze leidt ook naar de sluffers. In de wandelroute naar de vogelhut loopt u langs de voormalige bouwputten waar nu altijd Eidereenden te zien zijn. Zeldzaamheden zijn natuurlijk niet te beloven. Maar zeg nu eerlijk, een Bergeend met een toom jongen, een nauwelijks schuwe en dribbelende Witte Kwikstaart en Bontbekplevier, duikende Zaagbekken, vissende Dwergsterns en een prachtig 'man-made' oerlandschap zijn toch ook de moeite waard!

Natuurgidsen in het Nationaal Park

Mensen uitnodigen en in staat stellen te genieten van het Oosterscheldegebied en er tegelijkertijd iets over te leren, dat is een van de voornaamste doelstellingen van Nationaal Park Oosterschelde. Excursies van allerlei organisaties en in velerlei uitvoeringen zijn daarbij een belangrijk middel. Al wandelend, fietsend, varend of struinend langs de waterkant kan iedereen die dat wil zich onderdompelen in de rust en weidsheid van het gebied en er nader kennismaken met de natuur, het landschap en de geschiedenis.

Oosterscheldegidsen

De begeleiding van deze ontdekkingsstochten wordt verzorgd door vrijwillige natuur- en cultuurgidsen, veelal opgeleid door het IVN (Vereniging voor natuur milieueducatie) of het Bureau voor Toerisme Zeeland. Om vertrouwd te raken met de specifieke aspecten van het gebied en een aantal excursietechnieken, volgden twintig van hen in 2000 de cursus Oosterscheldegids. Deze werd aangeboden door het Overlegorgaan Nationaal Park Oosterschelde en het IVN-Consulentschap Zeeland.

Bijscholing

Lang niet alle bijzonderheden van het Oosterscheldegebied konden in de cursus behandeld worden. Daarom en om de excursiekwiteit te waarborgen wordt jaarlijks een bijscholingsprogramma uitgevoerd. De eind 2001 verzorgde studiedag rond het thema visserij was daarvan een onderdeel. Voor 2002 zijn vier bijscholingsmomenten opgenomen. De eerste vond 27 juni plaats op Neeltje Jans. Daar werd uitleg gegeven over het zandhongerprobleem in de Oosterschelde en de bediening van de stormvloedkering en werd gedemonstreerd hoe in een excursie langs de vloedlijn de onderwaternatuur beleefd kan worden.

Op 29 augustus gaan de gidsen naar de zuidkust van Schouwen om zich te laten informeren over Plan Tureluur en de vogels en zoutplanten in het gebied. Voor 12 september staat een bezoek aan schorren en slikken op Tholen op het programma. Naast flora en fauna is EHBO tijdens excursies dan een aandachtspunt. Op 17 oktober tenslotte kunnen de Oosterscheldegidsen ervaring opdoen met het uitvoeren van een fietsexcursie langs - in dit geval - de inlagen op Noord-Beveland. De onderwerpen voor 2003 worden later in overleg met de gidsen vastgesteld, zodat zij zelf meewerken aan de kwaliteitszorg t.a.v. de excursies.

Bram Coomans, IVN-Consulentschap Natuur- en Milieueducatie